

1. Waarom kwamen de Nederlanders naar Indonesië ?

De Nederlanders kwamen vooral voor de handel naar Indonesië.

Op drukke markten was van alles te koop dat in Nederland zeldzaam of onbekend was: specerijen, porselein, zijde, satijn, damast, sabels, edelstenen, goud, schildpadden en zelfs olifanten. De peper, kruidnagel, nootmuskaat en foelie brachten ook veel winst op voor de Nederlandse ondernemers.

Om meer winst te kunnen maken gingen de handelskamers in 1602 samen werken.

De Hollandse en Zeeuwse compagnieën gingen samen in een grote handelsorganisatie, de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC). De VOC mochten van de Staten-Generaal, het hoogste bestuur in Nederland, als enige handelen ten oosten van Kaap de Goede Hoop. Daarnaast kreeg de VOC ook politieke rechten: ze mocht zelfstandig verdragen sluiten met vorsten.

Ze mochten ook forten bouwen, oorlog voeren en de gebieden besturen die ze veroverd hadden.

Er werd veel geld voor Nederland verdiend, maar om nog meer winst te halen uit de kolonie werd in 1830 het cultuurstelsel ingevoerd door Johannes van den Bosch. De enige taak die de kolonie had was het vullen van de Nederlandse schatkist. De Nederlandse leiders hielden toezicht op de lokale regenten en binnenlandse leiders, die de bevolking bestuurden. Zo kwam Nederland dichterbij de bevolking te staan, maar de Indonesische bevolking was onrustig en ontevreden. Het stelsel werd door de bevolking ook wel het "dwangstelsel" genoemd. De mensen moesten hard werken.

Op Java moesten de boeren verplicht gewassen verbouwen voor de Nederlanders. De boeren wilden veel liever rijst verbouwen in plaats van koffie of peper, want ze hadden rijst nodig om te eten. Maar dat mocht niet van de Nederlanders. Die wilden geld verdienen en dat kon niet met rijst. Ook was er geen ruimte om rijst te verbouwen, want bijna alle vruchtbare gebieden waren van de Nederlanders die er producten verbouwden voor de export. Voor de Indonesiërs zelf bleef er weinig grond over, mensen kregen hongersnood.

Eduard Douwes Dekker schreef een boek over de slechte omstandigheden van de Indische bevolking. Hij werkte in Indonesië voor de Nederlandse regering. Hij vond dat iedereen in Nederland moest weten hoe Nederland in Indonesië te werk ging. Het boek heet Max Havelaar. Het boek maakte in Nederland grote indruk. Heel veel mensen vonden dat hij gelijk had.

De politiek begon in te zien dat Nederland de Indische mensen moest helpen.

2. Wat was de invloed van de Nederlanders in Indonesië

Toch heeft het cultuurstelsel ook veel voordelen gehad voor de Indische bevolking. Er kwam namelijk een einde aan de langdurige oorlogen, verbetering van de wegen en boeren kregen betaald voor hun werk. Er werd veel geld gestopt in de economie. Dit had als gevolg dat de welvaart toenam en ook de binnenlandse handel groeide. Er kwam een aanleg van het Nederlandse spoorwegennet en de bouw van heel veel bruggen werd door het cultuurstelsel betaald.

Ondanks deze voordelen werd toch besloten het cultuurstelsel in 1870 af te schaffen, naar aanleiding van een hongersnood op grote delen van Java. Nederland kreeg in de periode 1870 steeds meer invloed op de handel in Indonesië en dit had als gevolg dat bij de binnenlandse bevolking de afkeer groeide tegen de Nederlandse bezetting. De Nederlanders gingen nu de bevolking steeds vaker als hun minderen zien.

Doordat er steeds meer mensen tegen het Nederlandse gezag waren, wilde Nederland duidelijk maken dat er met dit gezag niet te spotten viel. Binnenlandse vorsten die zich te onafhankelijk gedroegen werden gestraft en er vonden veel wrede straffen plaats. Een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van de relatie tussen Nederland en Indonesië, Nederlands-Indië is de Atjeh-oorlog. Door de opening van het Suez-kanaal werd de reis makkelijker en aantrekkelijker voor andere landen. Een sterke uitbreiding van handelsverkeer en personenvervoer werd mogelijk. Doordat de handelsroute veranderde, ontstond er een politiek probleem. De route liep nu via het eiland Atjeh, waar veel piraten waren. Nederland wilde piraterij tegen gaan en Atjeh betrekken bij Indonesië om nog meer macht in Nederlands-Indië te krijgen. Net toen Nederland dacht dat ze Atjeh onder controle hadden, werden ze onverwachts overvallen, er vielen 97 doden en de Nederlandse troepen moesten vluchten. Dit zorgde voor een verandering van de mening van de Nederlandse bevolking. Overal klonk de roep om wraak en vanuit heel Nederland boden vrijwilligers zich aan voor uitzending naar Lombok. Het bleek niet nodig, het KNIL, Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, strafte de bevolking van Atjeh en er vielen ruim tweeduizend doden. Uiteindelijk leidde dit allemaal tot een oorlog die 21 jaar duurde en vele slachtoffers kostte.

Door de invoering van de Agrarische Wet, rond 1870, kwam er meer ruimte voor zelfstandige handel. Het ging beter met de economie. In 1880 ging het weer minder, maar rond 1900 kwam de groei weer op gang. Deze groei was groot. De economie werd meer gericht op de wereld dan op Nederland en dit had gunstige gevolgen. De infrastructuur werd verbeterd; er kwamen verharde wegen en spoorlijnen. Ook verbindingen met de rest van de wereld werden beter. Na de

opening van het Suez-kanaal, kwam de uitvinding van het telegram, de doorbraak van de stoomscheepvaart, vliegtuigen en elektriciteit. Niet alleen Nederlandse ondernemers maakten van deze nieuwe technieken gebruik, maar ook de Indische boeren en handelaren.

Er veranderde veel tussen de Nederlanders en de Indonesische bevolking. Ondanks dat de Indonesische bevolking ook gebruik kon maken van de verbeterde technieken werden ze vaak gezien als afhankelijke loonarbeider. De kolonisten liepen met hun kennis nog veel verder voor op de lokale bevolking en wisten ook precies hoe ze die kennis konden toepassen. Een gevolg was dat nieuwkomers uit Nederland zich minder snel aanpastten aan de Indische cultuur. Erg belangrijk was dat er steeds meer Nederlandse vrouwen meekwamen die zich niet wilden mengen met de cultuur. De koloniale bevolking begon zich steeds meer te onderscheiden van de plaatselijke bevolking.

De werkers op de plantages, koelies, werden steeds slechter behandeld. Ze werden gemarteld en de plantagehouders lieten hun lang, zwaar werk doen. De koelies waren eigenlijk een soort slaven. Ze kregen geen medische zorg en leefden armoedig.

Dat zijn een groep officieren tijdens de Atjeh-oorlog

Dit zijn de koelies aan het werk

3. Wat gebeurde er met Indonesië tijdens de Japanse bezetting?

De oorlog in Azië begon met de Japanse aanval op Pearl Harbor, op Hawaï, op 7 december 1941. Op 8 maart 1942 heeft Nederlands-Indië zich overgegeven. Tijdens de Japanse bezetting werden alle 42.000 militaire krijgsgevangenen over gebracht naar Thailand en Birma. Alle Nederlanders, ruim 100.000 werden in kampen ondergebracht, in interneringskampen.

Vrouwen en jonge kinderen gingen naar de vrouwenkampen, mannen en jongens tussen de 10 en 15 jaar naar de mannenkampen. Zo waren kinderen altijd gescheiden van één van hun ouders. Veel ouders waren ziek, depressief of in de war om voor hun kinderen te zorgen. Het leven in de kampen was verschrikkelijk. De barakken waren overvol, geen of weinig sanitair, er was te weinig eten en de mensen waren bang. Het was er gevaarlijk.

Indo-Europeanen die konden aantonen voor meer dan 50% van Indonesische afkomst te zijn, bleven buiten de kampen. Dit waren ongeveer 172.000 mensen. In de buitenkampen was het ook zwaar, er was hongersnood en gebrek aan kleding.

Toen het in de oorlog met Japan slechter ging, werden de mensen in de kampen ook slechter behandeld. Het totaal aantal gevangenen wordt geschat op 140.000 van wie er ongeveer 20.000 omkwamen.

Er zijn veel slachtoffers gevallen tijdens de bouw van de Birma spoorlijn. Met een kwart miljoen slaven, krijgsgevangenen en koelies moest er een spoorlijn aangelegd worden in de oerwouden.

Dit is de beruchte spoorlijn tussen Birma (nu Myanmar) en Thailand. Deze verbinding moest in opdracht van de Japanners worden aangelegd.

Vele mensen die eraan hebben gewerkt hebben dit niet overleefd. Daarom noemt men deze spoorlijn ook wel 'Dodenspoorweg'.

De spoorweg was eind 1943 klaar. Vanaf dit moment werd er gewerkt aan onderhoud en reparatie van de spoorlijn die door bombardementen vaak werd vernield. De werkkampen waren dicht bij de spoorweg en hierdoor vielen er bij deze bombardementen ook veel slachtoffers en gewonden onder de dwangarbeiders.

In totaal zijn er bij de spoorlijn zo'n 80.000 tot 100.000 mensen omgekomen. Tijdens de aanleg stierven er per dag gemiddeld 75 arbeiders. 15.000 krijgsgevangenen stierven aan de gevolgen van uitputting, ziekte en ondervoeding. 7000 Britten, 4.500 Australiërs, 131 Amerikanen en bijna 3000 Nederlanders. Maar ook vele Thaise, Birmaanse, Maleisische en Indonesische dwangarbeiders hebben dit niet overleefd.

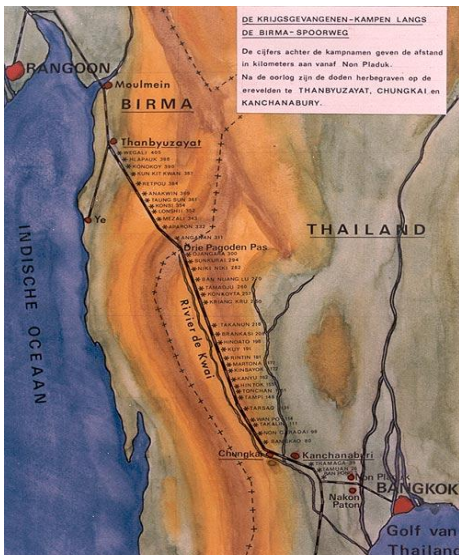
De doden werden eerst langs de spoorweg begraven, later zijn zij herbegraven
Op 3 erevelden: Chungkai en Kanchanaburi in Thailand en Thanbyuzayat in het
toemalige Birma.

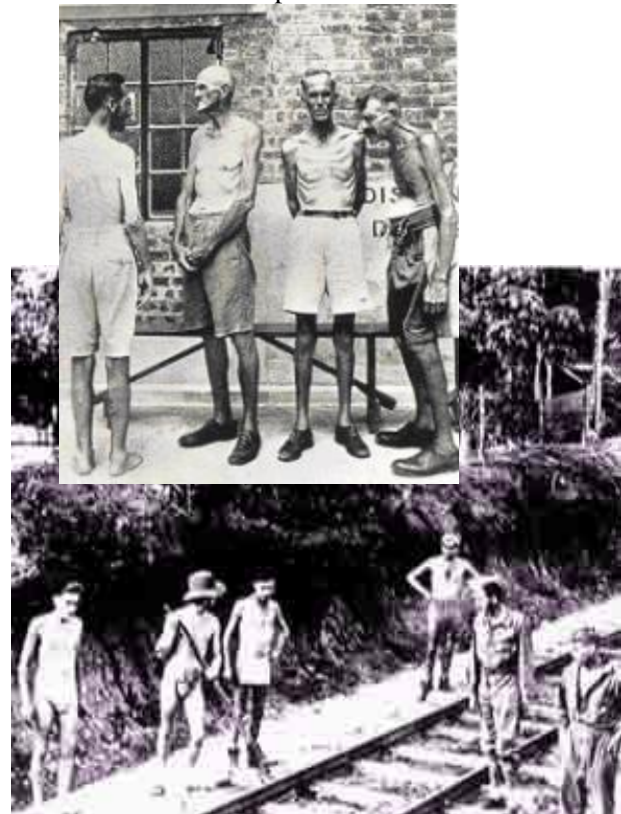
Dit is een mannen kamp

Dit is een vrouwen kamp

Birma spoorlijn

Dwangarbeiders aan het werk

4. Wat deed de Nederlandse regering tijdens de Tweede Wereldoorlog?

In 1944 was de Nederlandse regering in Engeland al begonnen met de voorbereidingen voor de opbouw van een nieuw leger, die na de bevrijding van Nederland zou worden ingezet om te helpen bij de bevrijding van Nederlands-Indië.

Na de overgave van Japan werd het doel van het leger veranderd, ze moesten orde, vrede en veiligheid brengen in een land dat een grote puinhoop was. De wet werd zelfs aangepast om oorlogsvrijwilligers en dienstplichtige soldaten in te zetten in Indië.

Voor de opvang van soldaten moesten de kazernes die door de Duitsers waren verwaarloosd worden opgeknapt.

De zalen waarin men toen nog sliep, werden schoongemaakt en er werden stalen stapelbedden en kastjes neergezet.

De totale opleiding voordat ze naar het Verre Oosten vertrokken duurde niet veel langer dan 5 of 6 maanden, dus de opleiding stelde eigenlijk niet zoveel voor.

Soldaten voor de kazerne

5. Indonesië na de Tweede Wereldoorlog

In de loop van 1944 werd duidelijk dat Japan de oorlog ging verliezen. De Indonesische nationalisten wilden Indonesië onafhankelijk maken voordat Nederland de kans zou krijgen het koloniale systeem weer op te bouwen.

Toen Japan na de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki zich onverwacht snel overgaf, riepen aanhangers van Soekarno en Hatta direct dat ze niet meer afhankelijk wilden zijn.

Want Indonesië moest vrij zijn met Indonesische ministers en Indonesische wetten. Op 17 augustus 1945 werd de Republiek Indonesia verkondigd.

(Grappig is dat ik op 17 augustus ben geboren en toen zei mijn oma: "Merdeka, dat betekend :vrijheid, onafhankelijkheid").

Het was een vreemde bevrijding in Indonesië, omdat er nu weer een nieuwe oorlog begon: de strijd tussen Nederland en de Republiek Indonesia.

Het was een warrige tijd, er was geen gezag.

Gewapende troepen trokken door het land. Nederlanders, Molukkers en Chinezen moesten het vaak ontgelden. Mensen die nog in de interneringskampen zaten moesten worden beschermd tegen jongeren (pemuda's) die in de naam van de Republiek Indonesia, de kampen aanvielen.

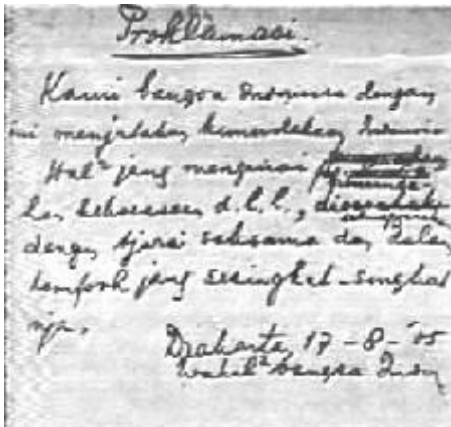
Molukse militairen namen de verdediging op zich. Molukkers hielpen zowel de Republiek als Nederland, maar ze stonden vaker aan de kant van Nederland.

Nederland probeerde in 1945 zo snel als het kon weer macht te krijgen in Indonesië. In het oosten lukte dat redelijk. Maar er waren ook gebieden waar de Republiek Indonesia de baas bleef.

Nederland wilde Indonesië wel onafhankelijkheid geven, maar eerst de orde en rust herstellen. Voor herstel van het Nederlandse gezag werd het KNIL (koninklijk Nederlands Indisch Leger) ingezet. Maar ook werden vele tienduizenden militairen, meest dienstplichtigen, uit Nederland gehaald.

In 1947 en '48 lukte het om weer de macht te krijgen.

In de vaak bloedige gevechten kozen de Molukse soldaten van het KNIL nog steeds de kant van Nederland. Ze werden vaak vooraan ingezet bij legeronderdelen en commando acties. Volgens mijn oma hebben de Molukkers daar later niet veel erkenning voor gekregen.

Onafhankelijkheidsverklaring

In de jaren tussen 1945 en 1949 heeft Nederland twee grote militaire aanvallen tegen de Republiek Indonesia uitgevoerd. Om niet de schuld te krijgen van het voeren een koloniale oorlog werd er gezegd dat het politionele acties waren om orde en rust te handhaven.

De eerste duurde van 21 juli tot 5 augustus 1947. De tweede actie begon op 19 december 1948 en eindigde op 5 januari 1949.

Voor Indonesiërs is deze periode bekend onder de naam Bersiap-tijd.

De eerste actie tegen de Republiek had de naam :Operatie Produkt. Het doel was om gebieden te veroveren op Java en Sumatra die belangrijk waren voor de economie. Dat lukte niet meteen. Na een wapenstilstand besloot Nederland in december 1948 met de tweede actie de Republiek uit te schakelen.

Nederland noemde deze acties politioneel en niet militair omdat het vond dat het leger optrad als een politiemacht die rust en orde op Nederlands grondgebied terugbracht. De rest van de wereld dacht daar anders over. Nederland werd als een van de eerste landen besproken in de Veiligheidsraad van de net opgerichte Verenigde naties.

Duizenden Nederlandse en Indonesische slachtoffers bewezen dat hier geen sprake was van gewoon politieoptreden.

Het ging hard tegen hard, er werden mensen gemarteld, doodgeschoten en dorpen platgebrand..

Nederland heeft onder druk van de VN en Amerika alles toegegeven. In 1949 was de Republiek Indonesia een feit.

Onder druk van Amerika is Nederland gaan praten met de Indonesische leiders. Nederland heeft tijdens de Rondetafelconferentie in Den Haag op 29 december 1949 het alleenrecht (soevereiniteit) aan Indonesië gegeven.

Dit zijn soldaten van het KNIL

De Rondetafelconferentie in 1949: Nederland accepteert de onafhankelijkheid van Indonesië (Lingadjatti)

6. Wie speelden en rol bij de onafhankelijkheid?

Soekarno en Hatta waren toch wel de belangrijkste personen die een rol bij de onafhankelijkheid speelden.

Soekarno wordt in 1901 geboren in Soerabaja. Zijn vader, een Javaan, is een schoolmeester op een basisschool. Zijn moeder is een Balinese. In 1925 studeert Soekarno af als ingenieur in de architectuur op de Technische Hogeschool in Bandung.

Al snel sluit Soekarno zich aan bij het verzet tegen de Nederlandse overheersing. Hij wordt leider van het verzet. Hij richt in 1927 de Partai Nasional Indonesia (PNI) op. De PNI streeft naar de onafhankelijkheid van Indonesië.

Vooraf in de steden heeft de PNI veel aanhang. Dit land wordt al zo'n driehonderd jaar onderdrukt, de mensen willen het niet meer. Ze hebben het slecht, er is weinig geld en ze zijn de onderdrukking zat.

Nederland komt in opstand en besluit om Soekarno te verbannen naar Nieuw Guinea. Hij wordt ervan beschuldigd dat hij de orde en rust ondermijnt met zijn eis om Indonesië onafhankelijk te maken.

In 1942 werd Nederland in Nederlands-Indië verslagen door Japan. Japan haalde Soekarno uit de gevangenis en beloofde dat Indonesië onafhankelijk zou worden.

In 1949 werd hij de eerste president van het onafhankelijk geworden Indonesië, dat is hij tot 1967 geweest. Tijdens zijn regeerperiode waren er spanningen tussen communisten en moslims. Om meer macht te krijgen gebruikte hij steeds vaker het leger.

Soekarno

Hatta is geboren in Bukittinggi op 12 augustus 1902. Hij was de eerste vice-president en minister-president van de Republiek Indonesia.

Hatta ging naar de middelbare school in Batavia (nu Jakarta) en studeerde vanaf 1921 in Rotterdam aan de Handelshogeschool. Hij is 11 jaar in Nederland gebleven.

In 1927 sloot hij zich aan bij de Liga Menentang Imperialisme dan Kolonialisme. Door wat hij deed binnen deze beweging werd hij door de Nederlandse overheid opgepakt.

Later werd hij, na zijn bekende toespraak "Indonesia Free", weer vrijgelaten.

Hatta keerde in 1932 terug naar Indonesië en sloot zich aan bij de Club Pendidikan Nasional Indonesia (Indonesische club voor Nationale Opvoeding) die tot doel had de bevolking steeds meer bewust te maken wat er speelt in de politiek, hij deed dit door middel van trainingen.

In 1934 werd hij weer gearresteerd door de Nederlandse overheid, samen met Soetan Sjahir, de voorzitter van de Club.

Hatta heeft 6 jaar in de kampen Digul en Banda gezeten.

In 1945 werd hij tot eerste vice-president van de Republiek Indonesia benoemd, met Soekarno als eerste president.

Hij trad zelf af in 1956.

Hatta

7. Wat gebeurde er met Indonesië na de onafhankelijkheid?

In de jaren 50 ging het niet zo goed met de economie, Soekarno gaf Nederland de schuld. Alles wat dan ook nog met Nederland te maken had werd ingenomen, zoals bedrijven. Alle mensen die iets met Nederland te maken hadden kregen de keus, of je wordt Indonesiër of je gaat terug naar Nederland.

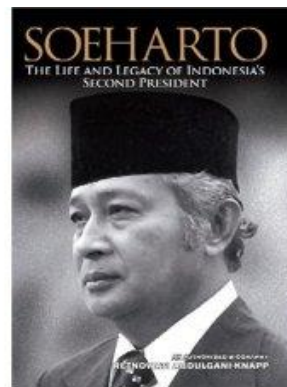
Maar het ging nog steeds niet goed met de economie en de president werd lid van de PKI (de communistische partij in Indonesië). Indonesië leek een dictatuur te worden, de mensen hadden weinig vrijheid. Vanaf 1963 begon het iets democratischer te worden en liet Soekarno zich benoemen tot president voor het leven, dus voor altijd. Met het buurland Maleisië heeft hij bijna oorlog gevoerd omdat ze het islamitische geloof in Indonesië ondersteunden. Het leger gedroeg zich in deze tijd nogal corrupt en uit wraak werden er 6 hoge generaals vermoord, het was een strijd die zich binnen het leger afspeelde.

De PKI werd verdacht van de moorden, wat eigenlijk niet zo was. Het was een goede reden voor de legertop, dus voor Soeharto, om eindelijk af te rekenen met de communisten. In deze strijd waar zelfs Amerika, de CIA ook aan meegedaan heeft zijn er meer dan honderdduizenden mensen omgekomen, vooral op Bali en Oost-Java. Onder de vele slachtoffers waren ook veel communisten en Soekarno (leider van de PKI) had daardoor niet veel aanhangers meer die hem steunden. In het voorjaar van 1966 moest hij de macht weer overdragen aan generaal Soeharto.

Soekarno kreeg in 1967 een soort huisarrest. Hij is in 1970 overleden.

Nederland was vanaf 1967 voorzitter van een groep landen die ontwikkelingshulp gaven. Ze wilden Indonesië helpen maar alleen als de rechten voor de mensen verbeterden. Soeharto liet 10000 gevangenen vrij en kreeg hulp.

Vanaf 1991 kreeg Indonesië geen hulp meer van Nederland. In 1997 stort de economie in elkaar en krijgt Soeharto grote problemen. Hij treed af na 32 jaar president te zijn geweest. Hij overlijdt op 27 januari 2008. Vanaf 1998 tot nu is Indonesië democratisch geworden. De huidige president heet Susilo Bambang Yudhoyono. (zie foto rechts)

8. Interview met mijn oma

Wanneer en waar ben je geboren?

Op 3 augustus 1942 in Surabaya op Oost Java.

Wat is het verschil tussen een Nederlander en een Indonesiër?

Omdat het voormalig Ned. Oost-Indië een kolonie was van Nederland, waren alle Indische Nederlanders, afstammelingen van de Nederlanders die de VOC-tijd en later naar Nederlands Oost Indië waren gegaan om daar te regeren, Nederlanders. Nu heb je er een Nederlands paspoort voor nodig, vroeger was dat niet nodig.

Nadat Indonesië een republiek is geworden, moest men kiezen voor het Nederlanderschap of de Warga Negara Indonesia, het Indonesisch Staatsburgerschap. Mijn moeder koos voor de W.N.I en we werden dus Indonesiërs. Die mensen die voor het Nederlanderschap hebben gekozen werden in de jaren 56-60 "verjaagd" naar Nederland.

Het jaar 1957 noemen ze ook het jaar van de Exodus van Nederlanders.

Later hebben de mensen die voor de W.N.I gekozen hebben spijt van hun keuze en wilden toch naar Nederland, zo ook mijn moeder.

Deze mensen noem je dan "Spijtoptanten". We konden wel naar Nederland gaan, maar waren geen Nederlanders maar staatloos.

Hoe oud was je tijdens de Tweede wereldoorlog?

Tussen de 0 en 3 jaar.

Wat heeft de Tweede Wereldoorlog voor jouw familie betekend?

Mijn vader werd in maart 1942, en half jaar voor mijn geboorte weggevoerd. Ze moesten bij de jaarmarkt in Surabaya verzamelen, mijn moeder stond daar met mijn zus en met mij in de buik en wilde hem nog voor het laatst opzoeken. Uit verhalen hoorde ik dat zij bijna door de Jap aan de bajonet is geregen en ik misschien nooit geboren was. Hij werd per boot vervoerd naar het eiland Flores en de Molukken. Omdat hij goed Japans schreef en sprak werd hij aangesteld als tolk. Hierdoor heeft hij veel meer te lijden gehad door mishandeling en honger omdat hij door de Jap niet werd vertrouwd, wel voorstelbaar, want hij kan ook iets anders vertalen, toch? In 1945 kwamen de Amerikanen ons redden, door middel van de twee atoombommen, jullie wel bekend. Daarmee was het voor de krijgsgevangenen op Flores en de Molukken nog geen einde van de oorlog. Want mijn vader lag onder in het ruim van de boot, die onder de Japanse vlag voer en gebombardeerd werd door de Amerikanen. Ook zijn broer en zijn zwager lagen in het ruim op een ander schip, die ook gebombardeerd werd. Mijn vader overleed

op 28 juli, 5 dagen voor mijn geboorte, en een paar weken voordat Japan zich over gaf op 15 augustus 1945, hij stierf aan ondervoeding. Mijn oom overleed door een torpedoaanval op het schip, maar zijn zwager kon alles nog navertellen en die overleed jaren later in 1980.

Dit verhaal hebben mijn grootouders en moeder van hem gehoord. Aan ons werd dit nooit verteld, alleen in een condoleance brief van Koningin Wilhelmina stond dat mijn vader werd vermist op transport van Java naar Ambon. Mijn zus en ik hadden nog heel lang hoop dat hij zou terugkomen.

Wat heb je meegemaakt tijdens de periode na de Tweede Wereldoorlog?

Na de oorlog kwam de Bersiap-periode. Dat is de periode van 1945 tot en met 1952.

Met daartussen de politionele Aktie in 1946 en 1948. een burgeroorlog tegen het bewind van de Nederlandse regering.

Toen Indonesië haar zelfbestuur kreeg en president Soekarno aan het bewind kwam, werden alle Nederlanders en Indische Nederlanders met een Nederlands paspoort uit Indonesië verdreven.

Wat betekend Bersiap? Waarom was het onveilig voor de Nederlanders?

Wat heb je gemerkt van de onafhankelijkheidsstrijd?

Bersiap is een strijdkreet van de jonge Indonesiërs (Pemuda's) die vchten voor de vrijheid van Indonesië. Het betekent: Sta klaar en aanvallen.

De bersiaptijd duurde van 1945 tot 1952 met als hoogtepunten de Politionele Actie's van 1947 en 1948. In 1952 werd in de "Ronde Tafel Conferentie" van Linggadjati het zelfbeschikkingsrecht van Indonesië door beide landen ondertekend.

Na de officiële overdracht en het zelfbeschikkingsrecht werd het leven voor de Nederlanders en Indische Nederlanders heel moeilijk gemaakt. Gelukkig sprak ik vloeiend de echte Bahasa Indonesia, de Indonesische taal en konden ze niet aan mij horen of zien dat ik van een Nederlander afstam. Voor hun was ik een blanke en als blanke mocht je toen geen bezoek brengen aan een restaurant of bioscoop. In de tussentijd in 1957 gingen alle Nederlanders terug naar Nederland. De armoede trad in. Mijn moeder had een goede functie bij BPM (Shell) en we hadden het nog niet zo moeilijk. We besloten toch te vertrekken. De papieren moesten in orde gemaakt worden. We hebben een aanvraag ingediend bij de Nederlandse Ambassade om toegelaten te worden als spijtoptanten. Dat heeft enkele maanden geduurd, je moest een uitreisvisum, hebben van de Indonesische staat en om dat in bezit te krijgen moest je veel steekpenningen (geld) betalen.

Wanneer ben je naar Nederland vertrokken?

Ik ben op 5 december 1959 naar Nederland vertrokken met het repatriantschip de " Zuiderkruis ". De reis duurde tot en met 30 december. In de nacht van 29 op 30 december voeren we door de sluisen van IJmuiden naar de haven van Amsterdam. Op de dag van aankomst was het 9 graden. We kwamen uit een land van over de 30 graden en kwamen bibberend van de kou zonder kousen op slippers in Nederland aan, je had geen idee wat kou was. De familie stond ons op te wachten met warme kleren. We gingen naar Lochem, dicht bij een oom en tante in Zutphen. Zij gingen ons helpen met het aanpassen in het leven hier in Nederland. De enige die er niet bij was, was mijn zus Elaine. Zij was al achttien geweest en moest in Indonesië zelf haar papieren regelen. Wij waren als gezin veel sneller klaar, haar papieren konden niet op tijd worden afgegeven.. In de tussentijd waren de grenzen en betrekkingen met Nederland gesloten en verbroken en is het Elaine niet gelukt om ons te volgen. Het heeft voor haar tot 1980 geduurd voordat zij voorgoed naar Nederland kon komen.

Hoe was de ontvangst hier in Nederland?

We noemen dat de "Kille Ontvangst". Nederland kwam ook net uit de oorlog met Duitsland en moest ook aan de wederopbouw beginnen. Ze stonden dus niet echt te wachten op de Nederlandse repatrianten uit Nederlands-Indië.

Alles hebben we achter moeten laten en zonder enige bezittingen zijn we in Nederland aangekomen. Hier troffen we een volkomen andere cultuur en leefwijze aan. Het is letterlijk een verschil tussen Oost en west.

Je komt net uit een oorlog waar je op rantsoen werd gezet, maar hier gebeurde dat ook. Eens per week kreeg je een pot jam of ander broodbeleg. Je mocht maar eens per week onder de douche, terwijl je vroeger twee keer per dag een bad nam. Als je toch stiekem warm water wilde gebruiken werd de geiser beneden in de keuken dichtgedraaid en ging je met koud water verder. Veel pensionhouders zijn dan ook rijk geworden van deze Indische Nederlanders. Verder moest je aanpassen aan het land en haar bevolking.

Wat betekent aanpassen in Nederland. Het dagelijkse ritme is anders. Je dagindeling van brood, school, brood, school en dan warm eten, vroeger aten we drie keer per dag warm. Het klimaat met de vier seizoenen, terwijl je in de tropen maar twee seizoenen hebt.

Over de oorlog en de periode daarna kon je niet met de Nederlander praten, die was druk bezig zijn eigen oorlogsverleden op de rij te zetten en het leven weer op te bouwen. Volgens de Nederlander had de Indische Nederlander het beter dan zij, ze hadden meteen een huis en werk terwijl hij nog bij zijn ouders

inwoonde en niets kon opbouwen. Dus wat zeuren die INDO'S (In Nederland Door Omstandigheden).

Er is bij de Nederlander weinig bekend over de Japanse oorlog. Daarom noemen wij die oorlog "De Vergeten Oorlog".

We zijn tekort geschoten in het vertellen van ons verhaal aan de generaties na ons. We waren druk bezig met het opvoeden van onze kinderen zoals dat in Nederland moest gebeuren, met hun normen en waarden. Of het goed was of niet, we stonden ver van onze normen en waarden af. Daarnaast was het moeilijk om over onze geschiedenis te praten. Het heeft uiteindelijk 40 jaar geduurd voordat ik het aan mijn gezin heb verteld.

Dank je wel, Oma, voor dit interview.

Repatrianten

Een Indische familie op een oer-Hollands pleintje

9. Bronnen

Boeken en tijdschriften:

Het boek: Nederland en Indonesië, vier eeuwen contact en beïnvloeding.
Schrijvers: C.J. Houman, I.D. Verkuil

Tijdschrift: Sobat 20^e jaargang oktober 2005, lustrumnummer

Internet:

www.schooltv.nl/vroeger en zo

www.geschiedenis.nl

www.prinsenhof-delft.nl

www.nationaalarchief.nl/aankomst/achtergrondinformatie

www.anno.nl

www.geschiedenis.vpro.nl

[www.wikipedia.nl/mohammed hatta](http://www.wikipedia.nl/mohammed_hatta)

www.wikipedia.nl/soekarno

www.digischool.nl

Plaatjes via Google en Wikipedia

Voorwoord

Ik heb dit gekozen omdat mijn oma uit Indonesië komt, en ik wou wel wat meer willen weten over Indonesië zelf, en de onafhankelijkheid van Indonesië.

Nu begrijp ik de stichtingen waar mijn oma voor werkt ook beter. Ze werkt bij Bronbeek, een tehuis voor oud Knillers. Tegenwoordig is het een museum met een tentoonstelling over alles wat in Nederlands-Indië is gebeurd. Sinds kort is er een herinneringscentrum gemaakt.

Nawoord

Ik heb er veel van geleerd.

Hoe het ging in Indonesië met de onafhankelijkheid en de oorlog.

Ik ben veel te weten gekomen over de manier hoe de Nederlanders zich gedroegen tegenover Indonesiërs, soms waren ze wel erg gemeen.

Ik vond het leuk om te doen, ook omdat mijn oma er veel over kon vertellen.